

AKTERI U POLITICI SPORTA I NJIHOVA ULOGA U OBRAZOVANJU SPORTAŠA**Iva Čužić**

studentica doktorskog studija na Sveučilištu u Mostaru

iva.cuzic@ff3.sum.ba

Sažetak

Obrazovanje sportaša aktualni je problem javne politike sporta, stoga je cilj ovoga rada utvrditi strukturu i međuodnos aktera u politici sporta te njihovu ulogu u unaprjeđenju kvalitete obrazovanja sportaša. Obrazovanje sportaša došlo je u fokus nakon što je Europska unija 2012. uvela preporuke za njihovu dualnu karijeru. Cilj preporuka jest potaknuti države članice da politiku sporta i politiku obrazovanja usklade na način da se ista prilagodi sportašima, kako bi oni mogli ostvariti dualnu karijeru.

Identificirani akteri u politici sporta jesu pojedinci, skupine i institucije koje se dijele na formalne i neformalne aktere, ovisno o tome – imaju li formalnu nadležnost za odlučivanje ili ne. Na temelju dosadašnjih spoznaja u praksi i u radu, glavni su problemi za uspostavu dualne karijere sportaša nedostatak inicijativa, programa i politika u provedbi preporuka za dualnu karijeru te nedostatak komunikacije između formalnih i neformalnih aktera radi ostvarivanja uspješne koordinacije između dviju politika – sportske i obrazovne. Stoga se može zaključiti da je potrebno uspostaviti bolju interakciju među akterima u politici sporta, kao i među akterima u obrazovnom sustavu, kako bi se eliminirale prepreke za usklađivanje sportskih i obrazovnih obveza te razvio zajednički sustav koji će, na primjeren način, moći odgovoriti zahtjevima bavljenja vrhunskim sportom, ali ne na štetu zapostavljanja obrazovanja.

Ključne riječi: akteri u politici sporta, obrazovna politika, dualna karijera.

Uvod

Akteri u javnim politikama predstavljaju skupinu pojedinaca koji su vođeni vlastitim interesima i koriste svoju moć kako bi neki društveni problem gurnuli u fokus javnosti. „Akteri javnih politika su pojedinci, skupine (formalne ili neformalne) ili organizacije koje, na temelju svojih formalnih nadležnosti, ali i interesa i vrijednosti, sudjeluju u procesu stvaranja javnih politika, odnosno teže utjecati na oblikovanje i implementaciju rješenja javnih problema“ (Miošić, Berković i Horvat, 2014, str. 12). Oni su glavne figure u samome stvaranju javnih politika. Hoće li neki problem doći na dnevni red, ovisi o moći i utjecaju koje ti akteri posjeduju ili ne. U politici sporta – definirati sve aktere – složena je operacija, jer se politika sporta „prelijeva“ preko velikog broja policy sektora. Nije jednostavno napraviti razliku

između aktera unutar državne vlasti, kao i onih izvan vlasti, jer su oni međusobno povezani. Svrha analize aktera jest ukazati na sve pojedince, skupine i institucije koje imaju utjecaj na specifičnu javnu politiku. Analiza bi trebala predvidjeti koju će vrstu moći i utjecaja ti akteri imati da bi se razvila strategija i uklanjanje eventualnih prepreka. Prvi je korak te analize – identifikacija aktera, drugi – definiranje njihovih nadležnosti, treći – istraživanje kod kojih se aktera pojavljuje briga o obrazovanju sportaša, a na temelju dobivenih rezultata slijedi zaključak.

Thomas Birkland (2016) govori o dvije osnovne skupine aktera u javnoj politici: o formalnim i neformalnim akterima. Razlikovanje aktera svodi se na samo jednu karakteristiku a to je – postoje li formalne ovlasti za odlučivanje ili ne. Formalni akteri u politici sporta mogu se vrlo lako identificirati, ali neformalnih aktera ima izrazito mnogo, te je teško definirati utjecaj koji svaki od njih ima na politiku sporta i koji akter skrbi o obrazovanju sportaša. Jednom kad su akteri definirani i podijeljeni na formalne i neformalne, nije lako definirati kako i u kojem trenutku te dvije skupine mogu djelovati, jer se njihova moć mijenja sa svakom stavkom policy ciklusa – od postavljanja agende, do formulacije i odlučivanja o javnoj politici, kao i o implementaciji i evaluaciji provedene javne politike. Isto tako, nemoguće je definirati od koga dolaze ideje koje rezultiraju promjenama politika. Dolaze li one od jednog ili skupine aktera? Kingdon (2013) je primijetio da ideje dolaze sa svih strana, ali da većina njih nisu novonastale, nego su temeljene na starim prijedlozima. „Prema nekim trenutnim razmišljanjima, evolucija se odvija ne toliko mutacijom ili iznenadnom pojavom potpuno nove strukture, već više postupkom kao što je rekombinacija ili novo pakiranje već poznatih elemenata. Slično tome, kreativna aktivnost obično uključuje rekombinaciju starih elemenata više od svježeg izuma novih“ (Kingdon, 2013, str. 124).

Za potrebe ovoga rada važno je napomenuti da su akteri koji utječu na ishod određene javne politike važni kao i njihova interakcija i komunikacija. Te dvije stavke, izravno i neizravno, odlučuju o identifikaciji problema i, naposljetku, formuliranju javnih politika. Isto tako, akteri ne djeluju samostalno, djeluju u različitim socijalnim, političkim i gospodarskim okruženjima. Njihovo zagovaranje pojedinih politika i njihova moć ovisi u svakom trenutku o nečem drugom. Oni su vezani unutar konteksta skupine u kojoj djeluju, skupine koja djeluje određenom hijerarhijom.

Ostali čimbenici koji utječu na djelovanje aktera su: prisutnost raznih skupina unutar društva, trenutno stanje gospodarstva, politička klima itd. Ovi čimbenici, sami po sebi, uzrokuju djelovanje ili nedjelovanje aktera te ovise o činjenici jesu li ograničeni izvanjskim čimbenicima u kojima se nalaze i koje je nemoguće kontrolirati.

Problem dualne karijere dovodi do nemogućnosti usklađivanja sporta i obrazovanja, stoga je ovaj rad fokusiran na identifikaciju najvažnijih aktera u politici sporta te pruža uvid u to kako oni brinu o sportašima i njihovu formalnom obrazovanju.

Međuodnos javnih politika sporta i obrazovanja

Sveprisutnost sporta postala je vrlo značajan čimbenik u razvoju društva i nacije. Prema Nacionalnom programu sporta Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: RH) naglašava se važnost preklapanja sporta s obrazovnom, socijalnom i zdravstvenom politikom. Iskustvo bavljenja sportom je ne samo važan segment za zdravlje, već i omogućava razvitak

motoričkih vještina kroz zabavu i na taj način unaprjeđuje fizičko i mentalno zdravlje tijela i uma. U prošlosti je sport označavao igru i zabavu te služio samo u svrhu tjelesnog razvoja; današnji je sport postao globalizacijski proizvod isprepleten svim sferama utjecaja. Ponajprije je to unosan posao. Gospodarski je aspekt sporta nemjerljiv, pošto sportska industrija uvelike doprinosi raspoznavanju pojedine zemlje na međunarodnoj platformi i na taj je način sport postao izvozni proizvod. Osim što sport promovira jednakost, predanost i disciplinu, također promovira timski duh i *fair play*. „Ignorirati sport znači previdjeti fenomen koji se proteže kroz mnoštvo društvenih arena, uključujući umjetnost, masovne medije, gospodarstvo, zajednicu i međunarodnu diplomaciju“ (Delaney i Madigan, 2015, str. 3).

Sportska su natjecanja zadržala tradicionalne protokole iz prošlosti, ali u današnjem obliku i formi ona su odraz društvenih, ekonomskih i političkih snaga i vrijednosti, gdje je primarna pobjeda određenih interesa i moći, a ne sportaša i ekipa. Primjer takvih pobjeda sportska su natjecanja Olimpijske igre, na čijoj platformi, od doba starih Grka, postaje jednostavno prikazati interese i moć. Uz to što su Olimpijske igre imale sportsko značenje, one su, također, kako to ističu Toohey i Vleal (2007, str. 24) „odražavale i ponovno stvarale dominantne društveno-strukturalne karakteristike i obrasce društvenih odnosa u društvu, u cjelini“.

Obrazovanje sportaša jedan je od ključnih strateških ciljeva Europske unije (u daljnjem tekstu: EU/ Europska komisija, 2021) jer je obrazovanje pedagoški stup društva odgovoran za napredak pojedinca, kao i cijelog društva. Ono što povezuje sportaše i obrazovanje pojam je koji zaokuplja sve veću pozornost javnosti, a formalni je naziv – dualna karijera sportaša. Politika dualne karijere sportaša referira se na aktivne i bivše sportaše kojima je potrebna pomoć kod usklađivanja sportskih i obrazovnih obveza, kao i obveza u radnom odnosu, i to tako da im se omogući nastavak školovanja ili pomoć u prekvalifikaciji. U prošlosti su profesionalni sport i visoko obrazovanje bili međusobno isključujući čimbenici jer je bavljenje profesionalnim sportom automatski odvajalo profesionalne sportaše od školskih obveza, što je rezultiralo problemom usklađivanja dualne karijere. Danas se Nacionalnim programom sporta RH predlažu bolji uvjeti za bavljenje sportom u odgojno-obrazovnom sustavu, jer je sportašima potrebna pomoć kod usklađivanja sportskih i obrazovnih obveza, stoga je jasno da je potrebno razviti obrazovne sustave koji će, na primjeren način, odgovoriti zahtjevima bavljenja profesionalnim sportom tako da se sportašima pruži akademsko obrazovanje, koje će im poslužiti kao temelj za jednostavniji ulazak na tržište rada nakon što se prestanu profesionalno baviti sportom.

Dualna karijera sportaša uključuje ponajprije aktere u politici sporta koji imaju moć utjecati na javnu politiku. Stoga sama identifikacija tih aktera dovodi do spoznaja o tomu – na koji se način identificirani akteri brinu o sportašima u samome segmentu obrazovanja. Akteri su ključni jer ističu probleme zajednice, tako da svaki društveni problem postaje intenzivniji u politici sporta; jer sport pruža veliku vidljivost, pogotovo na velikim sportskim smotrama. Dobri rezultati na tim smotrama postaju povoljan trenutak za proguravanje neke javne politike.

Formalni akteri u politici sporta

Formalni su akteri oni akteri koji imaju pravnu pozadinu kod odlučivanja, a Thomas Birkland (2016) u tu skupinu ubraja i sudove jer su oni, prema njemu, ključni dio javnih politika i to

tako da određuju zakonitost i ustavnost neke politike. Formalni akteri proizlaze iz same vlasti – sudske, izvršne i zakonodavne. Oni su zapravo predstavnici javnog interesa. „Njihove se odluke odnose na cjelokupno stanovništvo na teritoriju neke zemlje, djeluju prema unaprijed utvrđenim procedurama te su stoga transparentni i predvidljivi“ (Petek, 2012, str. 303). S druge strane, procedure su često spore i neučinkovite. Kao skupina formalnih aktera podrazumijevaju se: vlada, predsjednik, parlament, sudovi, razna ministarstva. Ovoj vrsti aktera djelovanje je ograničeno i odvija se kroz postojeću hijerarhiju. “Za državne je aktere karakteristično da im je djelovanje ograničeno teritorijalno, da je utemeljeno u suverenosti, da posjeduju neku vrstu autonomnosti te moć represije, odnosno prisile“ (Petek, 2012, str. 303). Središnja je vlast alfa i omega pa slijedi regionalna vlast, lokalna vlast itd. Formalni su akteri reducirani samo djelovanjem kroz institucionalni okvir, ali u isto vrijeme posjeduju moć zaštite koje im te institucije pružaju.

Organizacija i upravljanje sportom formalno se temelji na statutima i pravilima europskih i svjetskih federacija pojedinoga sporta, odnosno na Olimpijskoj povelji Međunarodnoga olimpijskoga odbora. U slučaju Republike Hrvatske postoji Zakon o sportu koji je napisan tek 2006. godine, a Hrvatski je sabor predstavio Nacionalni program športa 2019. – 2020. tek 2019. godine. Na razini Europske unije to je Bijela knjiga sporta koju je Europska komisija donijela 2007. godine. Radi se o cjelovitom dokumentu o sportu s ciljem definiranja uloge sporta unutar EU-a, te stavljanja naglaska na važnost sporta za razvoj samoga društva. Sport na razini EU-a dio je opće uprave za obrazovanje, mlade, sport i kulturu. Na razini EU-a šalje se poruka da je najvažniji odgojni i obrazovni dio sporta, a ne njegov socijalni dio. Sportske su organizacije tijela potpuno neovisna o tijelima javne vlasti jer one, kao nevladine organizacije, upravljaju sportom i načinom na koji se sport organizira.

U svakoj je zemlji lako prepoznati formalne aktere za provedbu određene politike. Politika sporta, po najnovijim je informacijama, vezana za Ministarstvo turizma i sporta, umjesto Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, što šalje jasnu poruku da sport i obrazovanje nisu prioritetne politike Republike Hrvatske nego upravo – socijalni dio sporta. Zanimljivo je da politika sporta nema samostalno ministarstvo koje bi bolje doprinijelo razvoju sporta na najvišoj upravljačkoj razini, a da je prvi Zakon o sportu donesen tek 2006. godine, nakon što se o njegovu sadržaju raspravljalo šest godina. Ministarstvo za turizam i sport te Središnji državni ured za sport (koji je u međuvremenu ugašen), dva su sportska upravljačka tijela zadužena za uređenje sportskog sustava te razvoj sporta na svim razinama, bilo da se radi o amaterskom ili profesionalnom sportu. Uvod Nacionalnog programa za sport, sport definira kao „djelatnost od posebnog interesa“, iako je prvi razvojni dokument za hrvatski sport predložen tek 2019. godine.

Nacionalni program športa 2019. – 2026. prema zdravoj i aktivnoj naciji ponosnoj na športske uspjehe, prvi je razvojni akt planiranja i važno ishodište promišljanja i ostvarivanja budućnosti hrvatskog športa. U budućnosti vidimo Hrvatsku kao zemlju velikih športskih rezultata i zemlju u kojoj građani žive zdrav i aktivan život. Kako bi se takva budućnost ostvarila, svi dionici u sustavu športa, moraju kroz jasno definirane zadaće djelovati sinkronizirano i usmjereno k postizanju postavljenih ciljeva. Neosporno je da su naša krovna športska udruženja, kao i nacionalni športski savezi, športski klubovi i lokalne športske zajednice, svojim dosadašnjim radom postigle zapažene rezultate sukladno mjerilima svakog pojedinog športa, ali potencijala za 'više i bolje' u športu zaista imamo. (Središnji državni ured za sport, 2019).

Vlada Republike Hrvatske

Vlada RH središnji je akter u politici sporta zbog moći koju posjeduje jer predstavlja izvršnu vlast. Vlada priprema zakone, uredbe, dopune postojećih zakona te ih predlaže Hrvatskom saboru, a zadužena je za provedbu donesenih zakona. U okviru Zakona o sportu koji je bio na snazi do 2023. godine, postoji članak o Nacionalnom programu sporta unutar kojega se naglašava važnost odgojno-obrazovnog sustava koji treba stvoriti uvjete za bavljenje sportom. Stvaranje uvjeta za bavljenje vrhunskim sportom podrazumijevalo bi poseban kurikulum za profesionalne sportaše i nastavu prilagođenu upravo njima, međutim – to u praksi nije slučaj. Članak 7. Zakona o sportu koji je bio na snazi od 2006. do 2023. godine navodi da bi kategorizirani sportaši (koji se određuju prema pravilniku Hrvatskog olimpijskog odbora) trebali imati prilagođenije uvjete za obrazovanje, kako bi mogli uskladiti formalno obrazovanje i profesionalni sport. “Kategorizirani sportaš može upisati, pohađati i završiti osnovno i srednjoškolsko obrazovanje prema posebnim uvjetima koje pravilnikom potpisuje ministar nadležan za obrazovanje, a visokoškolsko obrazovanje – samo ako to nije protivno načelima autonomije sveučilišta“ (Zakon o sportu, NN 71/06 (NN 150/09)).

Vlada RH je odgovorna za nadziranje rada Ministarstva turizma i sporta te određuje na koji se način distribuirati državni proračun. „Vlada intenzivno radi na razvoju športa. Primjerice, iz proračuna za šport izdvaja se 336 milijuna kuna, u usporedbi s 2016. godinom kada se izdvajalo 217 milijuna kuna“ (Vlada RH, 2019). Izdvajanja za sportaše, rad sportskih udruga i asocijacija u stalnom su porastu, ali je porazna činjenica da je obrazovanje profesionalnih sportaša nedovoljno zastupljeno. Dok se u kontekstu sporta samo raspravlja o njegovu financiranju, fokus nije na obrazovanju, nego na financiranju sporta. Dokaz za ovu tvrdnju nalazi se u dokumentu koji je Sabor RH izradio kako bi dao smjernice za kategorizirane sportaše.

Svjesni smo činjenice da, u odnosu na gospodarske prilike u Hrvatskoj, razvijenost tržišta i interes sponzora, Hrvatska trenutno nema uvjete za jak profesionalni sport. Težnja prema profesionalizmu i borba za sportskom zaradom često se događa na štetu sportaša, kako onu zdravstvenu tako i onu vezanu uz njegovo obrazovanje. Da problem bude još veći, svakidašnja praksa potvrđuje da velik broj sportaša nakon sportske karijere nema odgovarajuće obrazovanje, kakvo iziskuje suvremena tržišna ekonomija. Dakle, utrka za blagodatima koje nosi sportski profesionalizam (slava, novac..) nerijetko zanemaruje potrebu za obrazovanjem kako bi poslije sportske karijere nastavili profesionalnu karijeru gdje uspjeh ovisi o stupnju obrazovanja. (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2011, str. 9)

Unutar ovih dokumenata Vlade RH transparentno je da postoji problem s nedostatkom prilagođenog obrazovnog programa za sportaše te da postoji potreba za istim, ali se ne nudi odgovarajući način na koji će se to sustavno riješiti.

Program Vlade RH za razdoblje od 2016. do 2020. godine obećavao je da će Vlada RH uvesti model dualnog strukovnog obrazovanja u kojemu poslodavci postaju partneri obrazovnim institucijama te zajedno odlučuju o programu i upisnim kvotama. Vlada je smatrala da bi tim programom omogućila fleksibilnost strukovnih kurikuluma i njihovo povezivanje s obrazovanjem odraslih i cjeloživotnim učenjem. Kao referentne modele Vlada bi uzela primjere dobre prakse (Njemačka, Austrija, Švicarska), uz zadržavanje najboljih elemenata vlastitoga strukovnog obrazovanja. Međutim, taj program do danas nije sustavno zaživio.

Ministarstvo turizma i sporta

Posebno osnovano ministarstvo koje je bilo pripojeno Ministarstvu znanosti i obrazovanja sjedinilo se sa sektorom turizma, čiji je cilj, uz razvoj turizma, i razvoj sporta, bavljenja sportom, sportskom kulturom te unaprjeđenje sporta na svim razinama.

Ministarstvo obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na razvoj sporta, bavljenje sportom i tjelesnom kulturom, unaprjeđenje rekreativnog, zdravstvenog, školskog, sveučilišnog, amaterskog, profesionalnog, natjecateljskog i promotivnog značaja sporta i sportaša, predlaganje i provođenje propisa o organizaciji i djelovanju sporta, sportskih klubova, udruga i saveza, financiranje sportskih programa i programa razvoja sporta, stručne poslove u pitanjima unaprjeđenja sportskih djelatnosti, kategorizaciji sportova i sportaša, predlaganje i provođenje propisa o zdravstvenim, obrazovnim, radnim, mirovinskim i drugim oblicima potpore i priznanja vrhunskim sportašima, predlaganje nacionalnog programa razvoja sporta i ukupan upravni i inspekcijski nadzor sportskih djelatnosti; sudjeluje u pripremi programa i projekata te provedbi projekata iz programa Europske unije i ostalih oblika međunarodne pomoći. (Ministarstvo turizma i sporta, 2020)

Je li pripajanje sporta Ministarstvu turizma samo ministarsko pripajanje ili će ova fuzija donijeti veću korist za sport, pokazat će vrijeme. Ali jedno je sigurno: ova bi kombinacija mogla biti dobitna za sektor turizma, kao i za sportski sektor, pošto je turizam taj koji pokreće gospodarstvo, a sport je međunarodna valuta za prepoznavanje neke zemlje. Gledajući s druge strane, unutar ovoga ministarstva ne postoji briga o dualnoj karijeri, odnosno obrazovanju sportaša.

Središnji državni ured za šport

Unutar RH sport nema dovoljno prostora ni resursa jer je uvijek dio nekog većega ministarstva, stoga je zadaća Središnjeg državnog ureda za šport (SDUZŠ) bila – izboriti se za sport, a danas je to zadatak Uprave za sport, kako su nazvali novi ured za sport pri Ministarstvu turizma i sporta. SDUZŠ se sastojao od kabineta državnog tajnika te brojnih sektora za promidžbu sporta. Njegova je primarna zadaća bila – razvoj sporta te ulaganje u sportsku infrastrukturu, promicanje zdravlja, poticanje djece i mladih na sudjelovanje u sportu radi razvitka zdravih navika. Isto tako, zadaća SDUZŠ-a bila je osigurati financijske uvjete za profesionalne sportaše, kao i amatere, te suzbiti nasilje na sportskim terenima (Središnji državni ured za sport, b.g.). Jedan je od prioriteta ovog ureda bila međunarodna sportska suradnja: “Središnji državni ured za šport, sukladno odredbama Zakona o sportu, sufinancira programe javnih potreba u športu na državnoj razini, potiče i skrbi o razvoju športa od najmlađe dobi, preko rekreativnoga do vrhunskoga i profesionalnoga športa” (Središnji državni ured za sport, b.g.). Aktualna Vlada RH ukinula je SDUZŠ, međutim u svoje je četiri godine postojanja povećao ulaganje u sport (referira se na ulaganje u sportsku infrastrukturu), te ulagao u nagrade za vrhunska sportska postignuća, sudjelovao u stvaranju Nacionalne strategije sporta koja je rezultirala jasnim odredbama za kategorizaciju sportaša. Prvi strateški dokument u povijesti hrvatskog sporta na nacionalnoj razini je Nacionalni program sporta „Prema zdravoj i aktivnoj naciji ponosnoj na športske uspjehe (2019. – 2026.)“. Sadržaj tog dokumenta daje smjernice i način postizanja nacionalnih ciljeva u sportu.

Akcijskim planom propisano je 6 općih i 20 posebnih ciljeva, koji uključuju 66 mjera i 155 aktivnosti, kojima bi se, u razdoblju od 2019. do 2026. godine, trebalo omogućiti smanjivanje nedostataka u hrvatskom športu te iskorištavanje pruženih prilika. Važno je istaknuti da je analiza stanja proizašla iz dostupnih podataka, što je predstavljalo ograničavajući faktor, dok je SWOT analiza temeljena na prikupljenim podacima, istraživanjima, kao i stavovima sudionika radionica. Izrazita pozornost posvećena je usklađivanju svih detektiranih nedostataka u hrvatskom športu s mjerama i aktivnostima pa su za rješavanje svake uočene slabosti određene pripadajuće mjere u Akcijskom planu, a to je osiguralo konzistentnost ovog dokumenta. (Središnji državni ured za sport, 2019)

Najvažnije postignuće SDUZŠ-a jest povučen novac iz EU fondova, koji je uložen u hrvatski sport. Ono što je zanimljivo jest da, umjesto SDUZŠ-a, u današnjem ustrojstvu postoji Uprava za sport, a u opisu zadataka koje obavlja Uprava za sport spominje se dualna karijera kao jedan od strateških ciljeva.

Uprava potiče zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje na nacionalnoj i lokalnoj razini; surađuje s sportskim zajednicama lokalne i regionalne razine; potiče bavljenje sportom u sustavu obrazovanja; brine o stručnim kadrovima u sportu; potiče dual karijeru sportaša; provodi postupke vezane uz prava sportaša i djelatnih stručnih osoba u sportu; koordinira poslove vezane uz održavanje i izradu evidencija i registara Informacijskog sustava u sportu. (Uprava za sport, 2023)

Nacionalno vijeće za sport

Nacionalno vijeće za sport najstručnije je tijelo u RH koje imenuje Hrvatski sabor, a njegova je zadaća brinuti o razvoju i kvaliteti sporta. Naglasak je na ekspertizi. Ekspertiza je zapravo važan način organiziranja djelatnosti koje se odnose na pojedine politike te ljudi koji se bave posebnom politikom i razvijaju o njoj posebno znanje. U ovom slučaju Nacionalno vijeće za sport daje prijedloge i preporuke Vladi za donošenje određenih mjera u svrhu unaprjeđenja sporta. Ovo vijeće također ima savjetodavnu funkciju u kojoj predlaže kategorizaciju sportova i sportaša. Određuje smjernice za stručni rad u sportu, a isto tako daje preporuke za izradu informativnih materijala o obrazovanju sportaša, što znači da ne sudjeluje izravno u izradi ikakvih konkretnih dokumenata. Nacionalno vijeće za sport ima predsjednicu i 12 članova koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor, a biraju se na mandat od četiri godine.

Nacionalno vijeće za sport 2011. godine dobiva projektni prijedlog Hrvatskog olimpijskog odbora (u daljnjem tekstu: HOO) projektnog naslova "Dualna karijera: vrednovanje ostvarenih rezultata projekta, kategorizirani sportaši u sustavu obrazovanja", koji je u skladu s tadašnjim preporukama koje je EU dala svojim članicama, a radi se o dualnim karijerama sportaša. Nacionalno vijeće za sport ovaj je prijedlog, u suradnji s HOO-om, uputilo tadašnjem Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta. Prijedlog koji je razmatran bio je predstavljen na petoj sjednici Nacionalnog vijeća za sport, a rezultat tog prijedloga bio je podijeljen prema institucionalnoj nadležnosti (Nacionalno vijeće za sport, 2011). Ono što je ovaj dokument jasno definirao jesu smjernice za aktivno sudjelovanje i poticanje kampanje obrazovanja putem sporta te naglasak na karijeru nakon sportske karijere. „U tu svrhu predlaže se prvo utvrditi interes športša u obrazovanju, kao i analizu potreba u športu; u suradnji s Hrvatskim olimpijskim odborom provesti istraživanje na populaciji kategoriziranih športša srednjoškolaca, utvrditi poslove u športu koji su propisani Zakonom o športu, a ne provode se (npr. provođenje inspekcije u športu i dr.)“ (Nacionalno vijeće za sport, 2011).

Nacionalno vijeće za sport može samo predložiti ono što oni smatraju da će unaprijediti sportsko obrazovanje, ali ne može donijeti nikakvu stvarnu promjenu u praksi.

Neformalni akteri u politici sporta

Značaj je formalnih aktera neupitan ili – ništa manji nije ni značaj neformalnih aktera. To su akteri unutar države i civilnog društva. Neformalna vrsta aktera nema pravno ovlaštenje za odlučivanje o javnim politikama. U tu skupinu uključeni su pripadnici interesnih skupina, medija, političkih stranaka, stručnjaci, konzultanti te pripadnici akademske zajednice. Neformalni akteri djeluju kroz društvo, a to mogu biti razne asocijacije, klubovi, masovni mediji, sindikati, istraživačke organizacije itd. „Ovi akteri često se nazivaju zainteresiranim akterima ili dionicima, što je prijevod engleskog termina *stakeholders*, koji se odnosi na one aktere koji u procesu sudjeluju stoga što (vjeruju da) imaju određeni udio ili ulog u određenom problemu (*hold a stake in*), a ne zato što su obvezni to učiniti“ (Miošić i sur., 2014, str. 12).

Prema Hermansu i Cunninghamu (2013, str. 187) izvor moći kod neformalnih aktera dijeli se na četiri osnovne stavke koje im omogućavaju veću vidljivost kod sudjelovanja i, na neizravan način, utjecaja na javne politike. Prva stavka koja omogućava veću vidljivost kod utjecaja na javne politike broj je članova organizacije neformalnih aktera, koji predstavlja glas građana. Broj potencijalnih glasača važna je stavka kod organizacija zaduženih da određeni problem profiliraju kao društveni problem. Dobrovoljno se osnivaju razne vrste udruženja u različite svrhe, a moć se ogleda u mogućnosti za kolektivno djelovanje kroz ta ista udruženja. Pitanje koje dotiče mnoge stavlja se u fokus (primjer: politika mladih). Druga se stavka odnosi na resurse. Neformalni akteri nemaju vladine institucije koje stoje iza njih, stoga su resursi važna stavka kod ove vrste aktera. Što više ljudskog i financijskog kapitala posjeduju, veća je vjerojatnost da će pridobiti zanimanje zajednice. Treća stavka koja je ključna za ovu vrstu aktera jest mogućnost pojedinca i skupine prilagoditi se bilo kojoj situaciji te djelovati izvan sfere svojih interesa ukoliko žele pripadati skupini koja može odlučivati o javnim politikama, jer bez zajedničke točke interesa – ne postoji skupina. Skupina pojedinaca zapravo su jedna vrsta aktera koji imaju zajedničku točku interesa, ali određenom problemu pristupaju kao zajednica te zastupaju zajedničke interese. „Ovaj konsenzus može se postići, na primjer, kroz hijerarhijsku strukturu ili kroz demokratski proces“ (Knoepfel, Larrue, Varone i Hill, 2007, str. 1). Četvrta stavka su informacije. Naime, neformalni akteri ponekad imaju veću moć od državnih aktera jer imaju relevantne informacije za pojedine ciljane skupine.

Neformalni akteri utječu na to – na koji će način problem biti predstavljen javnosti te na njegovu provedbu. Međunarodni akteri mogu imati veliki utjecaj na konstruiranje nacionalnih javnih politika. „Transnacionalni akteri politike vrše velik dio svog utjecaja na politiku zemlje preuzimajući uloge globalnih *think tankova* i poduzetnika u politici“ (Béland i Orenstein, 2009, str. 2). Jedan od takvih aktera jest Europska unija, koja ima nadležnost u nekim politikama, dok na području drugih nema nikako, već samo koristi preporuke i usmjerava. Razne krovne organizacije spadaju u međunarodne aktere; u slučaju politike sporta to je Međunarodni olimpijski odbor te specifične federacije za svaki sport pojedinačno, koje, sa svojim pravilima i zakonima, imaju veliki utjecaj na nacionalne javne politike.

S razvojem sporta formirale su se brojne nevladine sportske organizacije čiji je zadatak bio promocija i razvoj sporta.

Sport posreduje, kontrolira i osporava veliki broj organizacija na čelu s onim što se može nazvati globalnim sportskim organizacijama (GSO). GSO-i se mogu definirati kao vrhovni organi upravljanja u sportu čiji je autoritet globalni. Među GSO-ima najistaknutije su organizacije poput Međunarodne federacije nogometnih saveza (FIFA), Međunarodnog olimpijskog odbora (IOC), Međunarodne asocijacije atletskih federacija (IAAF) i Svjetske antidopinške vlasti (WADA), vrhovna upravna tijela za nogomet, Olimpijske igre, atletiku i antidoping. (Foster, 2006, str. 72)

Brojne sportske organizacije kao što su federacije, savezi, klubovi, lige..., u politici sporta i samome društvu neformalni su akteri. Vrhovna su tijela na svjetskoj razini međunarodne sportske federacije koje su samostalne i postoje za svaki sport.

Ustroj sporta u zemljama EU-a na nacionalnim se razinama razlikuje od zemlje do zemlje, iako je u svim zemljama sport ustrojen prema tzv. piramidalnome modelu koji je zajednički svjetskome i europskom ustroju. Piramidalna struktura organizacije odražava sustav u kojemu se subjekti na području jednog sporta udružuju u regionalne, zatim u nacionalne te, na kraju, u europske i međunarodne (svjetske) federacije. Temelj su tih piramida sportski klubovi koji svima omogućuju uključivanje u sport, čime se i promiče ideja sporta za sve. (Kuliš i Kasalo, 2012, str. 5)

Međunarodne krovne organizacije za sport, poput Međunarodnog olimpijskog odbora (MOO) ili Federalne međunarodne asocijacije za nogomet (FIFA), imaju svoj statut, svoja pisana pravila, vlastita pravosudna tijela te kodeks ponašanja koji treba slijediti da bi se sudjelovalo na velikim sportskim smotrama poput Olimpijskih igara i svjetskih, europskih prvenstava. Ovakve organizacije ciljano su napravljene da bi ostvarile vlastiti cilj, a širenjem sporta rasle su i granale se institucije koje nadziru određeni sport poput UEFA-e (Union European Football Association), FIBA-e (International Basketball Federation) za košarku ili IHF-a (International Handball Federation) za rukomet. Uspostava ovakvih organizacija neizbježno isprepliće politiku i sport. Svijet sporta industrija je od više milijardi dolara, stoga, s političkog i ekonomskog stajališta, pogotovo zbog kompleksnosti dualne karijere u sportu, važna je suradnja formalnih i neformalnih aktera u sportu, obrazovanju i gospodarstvu.

Hrvatski olimpijski odbor

Hrvatski olimpijski odbor (u daljnjem tekstu: HOO) najviša je sportska asocijacija, osnovana 1991. godine, a u svome je djelovanju samostalna. Godine 1993. priznao ju je Međunarodni olimpijski odbor. Zadaća HOO-a jest širenje olimpijskih načela razvitak i isključiva promidžba hrvatskog sporta na Olimpijskim igrama (u daljnjem tekstu: OI). Zakonom o sportu HOO-u je povjerena uloga za kategoriziranje sportaša na način da donosi rješenja o istima, ustrojava i ima registar sportaša s odličjima sa svjetskih prvenstava i Olimpijskih igara. Ova nevladina udruga uključuje nacionalne sportske saveze, sportske zajednice čija je uloga promicanje sporta. „Članovi Hrvatskog olimpijskog odbora su nacionalni sportski savezi među kojima su 44 olimpijska sporta, 41 neolimpijski sport, 20 županijskih sportskih zajednica i Grad Zagreb, te 11 udruga i ustanova od interesa (stanje u travnju 2017.) za hrvatski sport i djelovanje Hrvatskog olimpijskog odbora“ (Hrvatski olimpijski odbor, 2016).

Ova se udruga financira iz javnih izvora od čak 90%. Tu se podrazumijevaju izvori iz državnog proračuna, dio prihoda od igara na sreću, marketinških prigoda itd.

Financijske potrebe HOO-a najvećim se dijelom namiruju iz javnih izvora financiranja. Udjelom od 88% u ukupno ostvarenim prihodima u promatranom razdoblju, glavni je izvor prihoda HOO-a bio državni proračun. Drugi najvažniji izvor financiranja HOO-a čine marketinška sredstva, s prosječnim udjelom od 9% u ukupnim prihodima. Ti se prihodi ponajprije odnose na sponzorstva i donacije u kojima sudjeluju velike hrvatske kompanije – Hrvatski telekom kao generalni sponzor HOO-a od 2001., Agrokor, INA, HRT, PBZ te mnoge druge. (Kuliš i Kasalo, 2012, str. 2003)

Unutar HOO-a postoji Hrvatska olimpijska akademija (u daljnjem tekstu: HOA), koja je oformljena 1996., ali je postala vidljiva javnosti tek 2004. godine, upisom u registar javnih ustanova. Jedan od njezinih ciljeva jest promicanje obrazovanja u vidu spajanja sporta za razvoj čovjeka, kao i osposobljavanje stručnog kadra za obavljanje stručnih poslova u sportu te poticanje cjeloživotnog obrazovanja. Još 2001. godine HOO-u i HOA-i odobreno je izvođenje programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih; međutim, HOA je tek nakon 12 godina rada pokrenula prve programe osposobljavanja stručnog kadra u sportu. Postojeći dokumenti o obrazovanju unutar HOO-a i HOA-e pokazuju da postoji napredak u osposobljavanju sportaša nakon završetka sportske karijere za razvoj dualne karijere, ali svi dokumenti, kao i postojeće radionice o navedenoj temi, starijeg su datuma. Vidljivo je da postoji diskontinuitet od vremena postavljanja ciljeva i aktivnosti unutar HOA-e te razdoblja implementacije jer se dokumenti s novijim datumom odnose na osposobljavanje stručnog kadra u sportu i radionice iz 2019. i 2021. godine; jedina radionica o temi dualne karijere sportaša bila je održana početkom 11. mjeseca 2021. godine.

Unutar zadanih smjernica HOO je prepoznao nedostatak sportske infrastrukture i prilagođenih sportskih objekata, kao i mali broj programa obrazovnih ustanova (svega sedam) prilagođenih potrebama profesionalnih sportaša, ali ipak minimalno pravi iskorak prema mijenjanju uvjeta za sportaše. HOO je potpisao suradnju sa samo tri visoke škole i jednim sveučilištem, što je poražavajuća brojka s obzirom na to da, prema podacima Agencije za znanost i visoko obrazovanje, u Republici Hrvatskoj djeluje 119 visokih učilišta sa statusom ustanove. "8 javnih sveučilišta, 2 privatna sveučilišta, 68 fakulteta i umjetničkih akademija te 1 sveučilišni centar na javnim sveučilištima, 4 privatna veleučilišta, 11 javnih veleučilišta, 22 privatne visoke škole i 3 javne visoke škole" (Agencija za znanost i obrazovanje, 2021). Ono u čemu se vidi napredak jest analiza i poticanje aktivnosti koje bi procijenile potrebe za zapošljavanjem zainteresiranih sportaša te istaknule važnost obrazovanja. HOO je 2014. godine, u suradnji s tadašnjim Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta, sastavio prijedlog Nacionalnog programa sporta 2014. – 2022. unutar projekta „Sportaši i obrazovanje“.

Na osnovi rezultata istraživanja provedenih na uzorku kategoriziranih sportaša i sportašica, utvrđen je nedostatak podrške u sustavu obrazovanja, skrbi o kategoriziranim sportašima u obrazovanju tijekom sportske karijere te stručne potpore zbog prekida karijere, kao i u procesu zapošljavanja i/ili nastavka obrazovanja nakon završene sportske karijere. Prema analizi istraživanja, sportaši su uglavnom vrlo dobri i izvrsni učenici, no još uvijek se veći broj sportaša susreće s nedostatkom razumijevanja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Za kvalitetnu dualnu karijeru sportaša potrebno je osigurati posebne uvjete i podršku (fleksibilnost školovanja, mogućnost dogovaranja ispitivanja i stručnu podršku

putem mentora). Stručne spoznaje međunarodnih projekata i znanstveno stručnih istraživanja ističu potrebu savjetodavnog tima tijekom karijere i nakon sportske karijere sportaša, osobito sportaša koji su primorani neplanirano prekinuti sa sportskom karijerom. (HOO, 2013)

Važno je dodati da je HOO formirao Komisiju za razvoj dualne karijere u sportu čiji je cilj izraditi set mjera za prilagodbu visokom obrazovanju.

Međunarodni olimpijski odbor

Međunarodni olimpijski odbor (u daljnjem tekstu: MOO) najutjecajnija je sportska organizacija koja djeluje na svjetskoj razini. Njezin je utjecaj ograničen na organizaciju Olimpijskih igara, međutim, ova međunarodna udruga ujedinjuje sve međunarodne sportske organizacije na međunarodnoj i nacionalnoj razini. Pravila i ponašanje u sportu definirani su Olimpijskom poveljom. Članovi su predstavnici MOO-a u svojim zemljama, a biraju se unutar zemalja s priznatim nacionalnim olimpijskim odborom.

„Izvršni odbor čine predsjednik, dopredsjednik i 10 članova. Rad MOO-a odvija se u dvadesetak povjerenstava koja, u području svojega djelokruga, daju prijedloge rješenja izvršnom odboru, a u svojem sastavu mogu, osim članova MOO-a, imati i predstavnike krovnih organizacija pojedinih športova, športaše, tehničke stručnjake i druge savjetnike“ (Hrvatska enciklopedija, 2020).

MOO djeluje prema Olimpijskoj povelji kao najvažnijem dokumentu te kroz olimpijska načela želi zaštititi sport od raznih utjecaja. Temeljna načela stavljaju naglasak na sportske organizacije koje su dio olimpijskog pokreta i moraju biti autonomne u upravljanju i odlučivanju, te ne smiju biti pod utjecajem izvanjskih čimbenika, jer bi u suprotnom, napad na autonomiju jedne članice predstavljao napad na autonomiju cijelog olimpijskog pokreta. Vlade bi trebale poštovati autonomiju sporta i nevladinih sportskih udruga te surađivati kod donošenja zakonskih akata koji se temelje na olimpizmu.

Unutar MOO-a postoji strateški dokument u području obrazovanja zvan Olympic Values Educational Program (OVEP) u čijem je fokusu ponajprije obrazovanje. Ono što MOO odbor pokušava unaprijediti jest sinergija između visokog obrazovanja i vrijednosti koje Olimpijski pokret potiče, a to su – sklad duše i tijela. “Povezano s globalnim obrazovnim prioritetima koji se odnose na promicanje skupova vještina za 21. stoljeće, OVEP koristi univerzalnost sporta u olimpijskom kontekstu kako bi podržao izvođenje nastavnih planova i programa u učionici i izvan nje“ (MOO, 2021).

OVEP programom MOO je podržao rad Olimpijskog pokreta za obrazovanje, na način da promovira dualnu karijeru, podupire i stipendira istraživanje 50 akademskih istraživačkih centara i olimpijskih studija. “Ideja za ostvarivanje i stvaranje Olimpijskog pokreta za obrazovanje potječe od utemeljitelja suvremenih olimpijskih igara Pierra de Coubertina koji je vjerovao da će stvaranje ovakva centra pomoći očuvanju i napretku njegova rada“ (MOO, 2021).

Europska unija

Europska unija jedinstvena je međuvladina i nadnacionalna zajednica europskih država. Kao neformalni akter u politici sporta ima nadležnost za podupiranje, koordiniranje i dopunjavanje djelovanja država članica, što znači da kroz preporuke partnerstva i programe

djeluje na jačanje europskog sporta. EU je 2007. usvojila Bijelu knjigu o sportu čiji je cilj definirati značenje sporta na razini EU-a, dobiti odgovor na pitanje – kakvu ulogu ima sport u kreiranju javnih politika Europske unije te naglasiti potrebe za sektor sporta. Osim što naglašava pozitivne strane sporta, ovaj dokument stavlja naglasak na njegove negativne strane kao što su korupcija, doping, nasilje na sportskim terenima i pranje novca. Ova knjiga ne samo da pridodaje veće značenje profesionalnom sportu, nego i obrazovanju, kroz tjelesnu aktivnost i održavanje zdravlja. Prema Eurobarometru (2018, str. 4), otprilike 54% stanovništva redovito sudjeluje u sportu. Na razini EU-a, sport ima formalnu ulogu unutar obrazovanja i odgoja jer pojačava ljudski potencijal na način da sportaši imaju razvijena znanja, sposobnosti, motivaciju za tržište rada. Europska unija je ukomponirala sport i obrazovanje kroz program Erasmus (cjeloživotnog učenja) te kroz brojne akte na razini Europske unije koji su strateški smišljeni za promidžbu i razvoj sporta, kao i odgoj i obrazovanje.

Erasmus za sve (Erasmus +) program je za obrazovanje, mlade i sport koji je donijela Europska komisija 2011. godine. On obuhvaća sve prethodno donesene programe u svrhu obrazovanja, usavršavanja mladih i razvoja sporta, u svrhu dodjele većih sredstava za svaki pojedinačni sektor te potiče države članice vlastiti kurikulum kvalitetno prilagoditi dokumentu ovog programa. „Njegov proračun od 14,7 milijardi eura pružit će mogućnosti za više od 4 milijuna Europljana da studiraju, obučavaju se i stječu iskustvo u inozemstvu. Postavljen da traje do 2020. godine, Erasmus + nije samo prilika za studente. Spajajući sedam prethodnih programa, pruža mogućnosti za širok izbor pojedinaca i organizacija“ (Europska komisija, 2020). Ovim je dokumentom Europska komisija stavila naglasak na bivše sportaše i njihov ulazak na tržište rada. Isto tako, izdala je dokument koji se odnosi na smjernice za dualnu karijeru sportaša. Smjernice za razvoj dualne karijere napravljene su u vidu preporuke za sve članice i njihove obrazovne, sportske institucije, kao i zaposlenike, da naprave individualni plan prilagođen profesionalnim sportašima. Krajnji je cilj ovakvih preporuka sadržan unutar Strategije Europe 2020., a referira se na smanjenje nezaposlenosti, sprječavanje ranog odlaska iz školskog obrazovanja, te viši postotak visokoškolskog obrazovanja. Ono na što se Europska komisija referira jest to da bi obrazovne institucije trebale prepoznati da se naobrazba sportaša odnosi na održivi razvoj sporta, kao i na razvoj društva u cijelosti.

Mediji

U današnjem svijetu vizualne kulture mediji imaju ključnu ulogu kod profiliranja nekog društvenog problema u javnu politiku i dolaska na dnevni red, pošto oni utječu na javno mišljenje putem masovnih medija. Vrijeme globalne pandemije COVID-19 zasigurno je pomoglo medijima dosegnuti još veći broj gledatelja, informirati, zabaviti te naposljetku – i obrazovati ljude neformalno kroz vizualnu kulturu, jer utjecaj koji imaju enorman je i rasprostranjen. Sportska televizija koja je u vlasništvu HOO-a ima zadaću podupirati sport i same sportaše, a činjenica je da HOO posjeduje specijalizirani sportski kanal koji ima enormne milijunske gubitke. Ovaj sportski kanal ne samo da opterećuje HOO, nego i sam sport, na način da se golemi krediti koji se isplaćuju bankama samo radi održavanja sportske televizije mogu uložiti u brojne sportove, kao i u razvoj dualne karijere koja bi, po parametrima EU-a, trebala biti prioritet. Međutim, čelni ljudi – Zlatko Mateša, predsjednik HOO-a, kao i bivši glavni tajnik HOO-a Čop, koji je i jedan od zaposlenih na SPTV-u, negiraju milijunske dugove SPTV-a. No postoji dokumentacija koja pokazuje da su u igri milijuni, koje

bi hrvatski sport i sportski savezi mogli iskoristiti za financiranje sportaša i razvoj dualne karijere.

Medijska usmjerenost na neki problem ne samo da utječe na one koji donose zakone, nego i na njihove birače. Kako su sami sportaši za vrijeme i nakon sportskih uspjeha heroji te promotori nacije, ljudi se lako poistovjećuju s njima te im vjeruju. Postaje jednostavno identificirati se s mladim sposobnim ljudima, a „identifikacija sa sugrađanima izražava stupanj vezanosti pojedinca za druge ljude unutar zajedničke države“ (Mihaljević, 2014, str. 41). Na taj način sportaši su korišteni za slanje političke poruke svijetu, kao i javne političke poruke unutar države. „Političko iskorištavanje globalnog sportskog spektakla, kulturne i ekonomske posljedice njegove inscenacije, bili su kritični pokazatelji intenziviranja globalizacije medija i sporta“ (Tomlison i Young, 2006, str. 1). Mediji na senzacionalistički način, kroz sportske smotre, pružaju ljudima ono što žele, a u isto vrijeme stavljaju u fokus određeni društveni problem. Oni mogu biti ključan čimbenik slike koja se šalje unutar zajednice kao i izvan nje, jer način na koji oni kontekstualiziraju priču, odgovara ili formalnim ili neformalnim akterima koji koriste medije da bi oblikovali mišljenje o specifičnom društvenom problemu. Stoga su oni veoma važan akter koji može utjecati na brojne formalne aktere kako bi potaknuli stvaranje boljih implementacijskih programa za dualnu karijeru.

Interesne skupine

Interesne skupine, s druge strane, skupine su ili pojedinci koji su mobilizirani pozabaviti se specifičnim pitanjima. Također su zaduženi za pritisak na formalne donositelje odluka i oni su, zapravo, neformalni akteri, jer imaju formalnu organizaciju, ali nemaju članstvo. Interesne skupine mogu činiti, uz sportaše, roditelje, stručni kadar koji obuhvaća trenere, fizioterapeute, organizacijske skupine (predsjednike, menadžere, sportske direktore, itd) i brojne popratne kadrove poput sudaca, novinara, voditelja sportskih objekata itd. Svi oni pripadaju neformalnim akterima u politici sporta. Nemoguće je nabrojiti sve interesne skupine u ovom sektoru jer je enorman broj tih skupina i pojedinaca koji mogu utjecati na javnu politiku u politici sporta. Kako bi se dualna karijera vješto prenijela i u praksu, najviše ovisi o suradnji roditelja, trenera i obrazovne ustanove, kao i sportskog kluba. Treneri su, uz roditelje, ključni za razvoj vrhunskih sportaša, a kao policy akteri trebaju više stručnosti i edukacije.

Sportska politika i literatura o sportskim treninzima prepoznale su da treneri imaju značajnu ulogu u ostvarenju namjera politike, istodobno pod utjecajem diskursa koji se igraju unutar i između političkih konteksta i mreža koje obuhvaćaju klubove, NGB-ove, sveobuhvatne sportske quangos (sportske organizacije neovisne o Vladi) i proširuju se na druga vladina područja (kao što su invalidnosti i socijalna uključenosti). Iz ove perspektive, treneri su istodobno akteri politike i subjekti politike. (Hammond, Penney i Jeanes, 2020, str. 573)

Međutim, većina vrhunskih trenera u Hrvatskoj nema formalno obrazovanje. Istraživanje koje je HOO proveo kod trenera u hrvatskom sportu, pokazalo je kako postotak od 37,2% nema stručne kvalifikacije za obavljanje trenerskog posla. Postojeći kurikulum nije prilagođen zahtjevima tržišta, ali postoje certificirane edukacije koje su dio stručnog usavršavanja.

U praksi se školovani stručni kadrovi na višim i visokim školama (voditelji sportskih aktivnosti, viši sportski treneri, profesori kineziologije) nisu pokazali dovoljno

operativni i samostalni za osmišljavanje i organiziranje sportsko-rekreacijskih aktivnosti, odnosno da se sa svojim stečenim znanjem na području poduzetništva – menadžmenta u sportu, nametnu kao sportski menadžeri u sportskim klubovima, društvima i drugim pravnim osobama koje se bave poduzetničkim aktivnostima vezane uz sport. Većina ih čeka zaposlenje i izvršavanje dobivenih zadataka. Školovani i stručni kadrovi nakon završetka studija trebali bi izučiti određeno tržište i dobivenom analizom utvrditi kojih proizvoda-programa nema, ili koji bi se mogli doraditi i usavršiti, napraviti adekvatne programe, ponuditi ih na prodaju potencijalnim kupcima i organizirati provođenje tog proizvoda-programa. (Vugrinčić, 2010, str. 142)

Nakon poražavajućih brojki, HOO je, u Nacionalnom programu sporta, predložio da jedan od ciljeva bude promicanje stručnog rada u sportu.

Odgojno-obrazovne ustanove ovdje su u ulozi interesnih skupina jer postoji potreba za ostvarivanjem posebnih programa za profesionalne sportaše kao i stručne kadrove, kako bi se izbjegao neplanirani prekid sportske karijere zbog nemogućnosti usklađivanja obveza u sportu i obrazovanju. Zakon o osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju ističe da kategorizirani sportaši mogu završiti školu pohađanjem nastave ili polaganjem ispita u vremenu duljem od propisanog trajanja upisanog programa. Način na koji će ti sportaši pohađati nastavu i polagati ispite, ovisi o statutu pojedine škole. Smjernice koje su u teoriji postavljene, u praksi nisu dostatne za usklađivanje dualne karijere, jer taj dio usklađivanja najviše ovisi o svim akterima zaduženima za kreiranje sveučilišne ili fakultetske politike.

Zaključak

Isprepletena svim sferama utjecaja, politika sporta sadrži veliki broj aktera koji imaju ulogu u ostvarivanju pojedine javne politike, a bilo ih je nemoguće navesti sve u ovom radu. Politika sporta promjenjiva je varijabla, jer je odraz društvenih, ekonomskih i političkih snaga, a nerealno je odrediti koji su sve akteri prisutni u koje vrijeme. Suočeni sa sve težim usklađivanjem sportskih i obrazovnih obveza, sportaši su često primorani birati između vrhunskog sporta i obrazovanja. Politika dualne karijere postala je aktualan pojam u posljednjih 10-ak godina i podrazumijeva posebne uvjete za skrb, odnosno brigu o sportašu za vrijeme njegove karijere te nakon njezina završetka. U provođenju politika dualne karijere preklapaju se sportska i obrazovna politika. Postoji pisani trag za usklađivanje sportske karijere i obrazovanja, ali u praksi je još prisutno nerazumijevanje odgojno-obrazovnih ustanova, te je sve veći postotak sportaša koji moraju birati između profesionalnog sporta i obrazovanja.

Sport nikad nije imao posebno ministarstvo i uvijek je činio hibrid s nekim drugim ministarstvom. Danas je, unutar Ministarstva turizma i sporta, sport komercijaliziran, stoga je naglasak na gospodarskom aspektu. Novo ministarstvo trebalo bi ostaviti više prostora i mogućnosti da se sportu posveti pozornost koju zaslužuje, a to vrijedi za ostvarivanje dualne karijere. Uz formalne aktere – Vladu RH, Ministarstvo turizma i sporta, veliku su ulogu imali i Središnji državni ured za sport, Nacionalno vijeće za sport te neformalni akteri koji donose ključne odluke u politici sporta.

Vladina intervencija u politici sporta je oportunistička, jer je oblikovana interesima i promjenama politika u ostalim sektorima, npr. sektoru obrazovanja, s kojim je sport bio

povezan, sektoru turizma, s kojim je sport uvezan trenutno, ali su najutjecajniiji akteri u politici sporta – neformalni akteri. To se odnosi na krovne organizacije poput Međunarodnog olimpijskog odbora, Hrvatskog olimpijskog odbora, EU-a, medija i sportaša. Međunarodni olimpijski odbor dirigira pravila za sport te sportska natjecanja, brojne krovne organizacije za pojedini sport odgovaraju MOO-u, a i Europska unija se nameće se kao važan igrač u politici sporta. Europska komisija je, u ime EU-u, izradila dokument za dualnu karijeru vrhunskih sportaša koji jasno daje smjernice zemljama EU-a na koji način trebaju osigurati brigu o vrhunskim sportašima, tako da nisu primorani birati između vrhunskog sporta i obrazovanja. EU kao neformalni akter i nadnacionalna unija ima utjecaje, kako na individualnoj, skupnoj i organizacijskoj razini, tako i na razini nacije i društva samoga po sebi.

Realno je zaključiti da u ovom radu nije moguće analizirati sve postojeće aktere i njihove utjecaje u politici sporta jer se sport prelijeva na više politika, ali se dolazi do zaključka da se treba uložiti više napora u praktičnu provedbu smjernica za dualnu karijeru sportaša na državnoj, ali, prije svega, na institucionalnoj razini, bilo da oni dolaze od formalnih ili neformalnih aktera u politici sporta, za dobrobit društva u cijelosti, kao i radi održivog razvoja sporta.

Literatura

- Agencija za znanost i obrazovanje. Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj. 2021. <https://www.azvo.hr/hr/vvivs/43-visoko-obrazovanje/603-visoka-uilita-u-republici-hrvatskoj>. Pristupljeno 15.09.2021.
- Béland, Daniel i Orenstein, Michael. How do Transnational Policy Actors Matter, Agu.15.2009.https://www.researchgate.net/publication/237341762_How_Do_Transnational_Policy_Actors_Matter. Pristupljeno: 15.09.2021.
- Birkland A.T. (2016). *An Introduction to the Policy Process*. New York-London: Routledge.
- Delaney, T. i Madigan, T. (2015). *The Sociology of Sports: An Interduction*. North Carolina: Jefferson.
- Europska komisija. What is Erasmus + ?. 2020. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en. Pristupljeno 22.09.2021.
- Europska komisija. About sport policy. <https://sport.ec.europa.eu/policies>. Pristupljeno 1.12.2021.
- Foster, J. (2006). Global sports organisations and their governance. *Corporate Governance*, 6(1), 72-83.
- Hammond, A., Penney, D. i Jeanes, R. (2020). Sport coaches as policy actors: an investigation of the interpretation and enactment of disability and inclusion policy in swimming in Victoria Australia. *Sport Education and Society*, 25(5), 570-585.
- Hrvatski olimpijski odbor. Alma Papić upoznala Nacionalno vijeće za sport s mogućnostima financiranja sporta iz EU fondova. 2020. <https://www.hoo.hr/hr/eu-sport/6273-alma-papic-upoznala-nacionalno-vijece-za-sport-s-mogucnostima-financiranja-sporta-iz-eu-fondova-2>. Pristupljeno 22.09.2021.
- Hermans, L. M. i Cunningham S.W. (2013). *Public policy analysis*. New York: Springer Science plus Business media.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Međunarodni olimpijski odbor (2020). <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39847>. Pristupljeno 18. 08. 2020.
- Hrvatski olimpijski odbor. Nacionalni program sporta 2014-2022. https://www.archery.hr/wp-content/uploads/2017/03/Nacionalni_program_sporta.5_2014.pdf. Pristupljeno 20.09.2021.
- Kingdon, J. (2013). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. Harlow: Pearson.

- Knoepfel, P. Laure, C. Varone, F. i Hill, M. (2007). *Public policy analysis*. Bristol: Polity press.
- Kuliš, D. i Lendić Kasalo, V. (2012). *Financiranje sporta u republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u Europskoj uniji*. Zagreb: Institut za javne financije.
- Ministarstvo turizma i sporta. O Ministarstvu. <https://mint.gov.hr/o-ministarstvu/9>. Pristupljeno 10.09.2020.
- Ministarstvo turizma i sporta. Uprava za sport. <https://mint.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-sport/21808>. Pristupljeno 19.12.2022
- Mihaljević, D. (2014). *Politička kultura u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru.
- Miošić, N. Berković, J. i Horvat, M. (2014). *Analiza i zagovaranje javnih politika*. Zagreb: EDU centar GONG-a u suradnji s centrom za cjeloživotno obrazovanje Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Nacionalni program za šport 2019-2026 NN 69/2019. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_69_1394.html. Pristupljeno 23.09.2021.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu NN 71/06 (NN150/09). https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_85_1650.html. Pristupljeno 22.08.2021.
- Petek, A. (2012). Pojmovnik. *HKJU – CCPA*, 12(1), 301–312.
- Središnji državni ured za sport RH. www.Sdus.gov.hr. (b.g.). Pristupljeno 23.08.2020.
- Tomlison, A. i Young, C. (2006). *National identity and Global sport events*. New York: State University of New York.
- Toohey, K. i Veal A. J., (2007). *The Olympic Games: A Social Science Perspective*. Sydney: CABI Pub.
- Vlada RH. U 2019. za šport se iz proračuna izdvaja 336 milijuna kuna, 119 milijuna više nego 2016. <https://vlada.gov.hr/vijesti/u-2019-za-sport-se-iz-proracuna-izdvaja-336-milijuna-kuna-119-milijuna-kuna-vise-nego-2016/25146>. Pristupljeno 19.08.2021.
- Vugrinčić, M. (2010). Edukacija stalih stručnih kadrova za potrebe sporta. *Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu*, 1(1), 140-144.

STAKEHOLDERS IN SPORTS POLICY AND THEIR ROLE IN ATHLETE EDUCATION

Iva Ćužić

studentica doktorskog studija na Sveučilištu u Mostaru

iva.cuzic@ff3.sum.ba

Abstract

Athlete education is a current problem of public sports policy, so the aim of this paper is to determine the structure and the relationship between actors in sports policy and their role in improving the quality of athlete education. Athlete education came into the focus with the introduction of recommendations for the dual career of athletes by the European Union in 2012. The aim of the recommendations is to encourage member states to harmonize sports and education policies in a way that allows them to adapt to the needs of athletes, so that athletes have the opportunity to pursue a dual career.

Identified stakeholders in sports policy are individuals, groups and institutions that are divided into formal and informal stakeholders depending on whether they have formal decision-making authority or not. Based on previous knowledge and practice, the main problems for establishing a dual career of athletes are the lack of initiatives, programs and policies in implementing recommendations for dual careers and lack of communication between formal and informal stakeholders to achieve successful coordination between the two policies, sports and education. Therefore, it can be concluded that it is necessary to establish better interaction between actors in sports policy as well as between stakeholders in the education system in order to eliminate obstacles to the harmonization of sports and educational obligations and to develop a common system that will adequately meet the requirements in sports but not at the expense of neglecting education.

Key words: *stakeholders in sports policy, educational policy, dual career.*